

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 20.6.2000 57. vuosikerta Numero 4 Sivu 4

Hoitaja on tärkeä vasikalle

SATU RAUSSI, Maatalouden tutkimuskeskus

Eläinten huono kohtelu, kuten lyöminen, potkiminen tai huutaminen, lisäävät eläinten pelkoa ihmisiä kohtaan. Samoin se vaikeuttaa eläinten myöhempää käsittelyä. Rapsuttaminen, rauhallinen puhe ja muu myönteinen käsittely puolestaan vähentävät eläinten ihmistä kohtaan tuntemaa pelkoa. Myös ryhmässä kasvaminen vaikuttaa eläinten käyttäytymiseen ja käsiteltävyyteen. Ryhmässä kasvaneita vasikoita voi nimittäin olla vaikeampi käsitellä kuin yksilökarsinassa kasvaneita.

Maatalouden tutkimuskeskuksen maatalousteknologian tutkimusyksikössä selvitetään, miten ihmiskontakti vaikuttaa yksilö- ja parikarsinassa kasvaneitten vasikoiden hyvinvointiin. Selvitys on osa laajempaa EU:n FAIR-tutkimusprojektia, jossa tarkastellaan juottovasikan hyvinvointia. Projektissa on mukana myös Ranskan maataloustutkimuskeskus (INRA). Tutkimus päättyy tämän vuoden kesäkuun lopussa.

Pyrimme selvittämään, vaikuttavatko myönteiset ihmiskontaktit yksilö- ja parikarsinassa kasvaneiden vasikoiden käyttäytymiseen, käsiteltävyyteen ja fysiologiaan. Oletimme, että yksilökarsinoiden vasikat ottaisivat mieluummin kontaktia ihmiseen, eivät pelkäisi ihmistä ja olisivat helpommin käsiteltäviä verrattuna parikarsinoissa kasvaneisiin vasikoihin.

Lisäksi oletimme myönteisen ihmiskontaktin lisäävän parikarsinoiden vasikoiden mielenkiintoa ihmistä kohtaan ja vähentävän niiden ihmistä kohtaan tuntemaa pelkoa. Lisäksi halusimme saada käytännön kokemusta käyttäytymisen mittaamisesta ja käyttäytymistesteistä.

Eläimille juteltiin ja niitä rapsuteltiin

Tutkimukseen osallistui 64 ayrshire-sonnivasikkaa neljässä koejakossa (16 vasikkaa/jakso). Ensimmäinen koejakso alkoi tammikuussa 1998 ja viimeinen jakso päättyi joulukuussa 1999.

Puolet molempien karsinatyyppien, yksilö ja pari, vasikoista oli 16 koeviikon ajan tavallista useammin ihmisen kanssa tekemisissä. Karjanhoitaja nimittäin oli niiden kanssa aamu- ja iltajuoton jälkeen viitenä päivänä viikossa. Hoitaja rapsutti vasikan päätä ja kaulaa sekä antoi vasikan imeä sormiaan aamujuoton jälkeen 60 sekunnin ajan ja iltajuoton jälkeen 30 sekunnin ajan.

Rapsutustuokion aikana hoitaja puheli vasikalle rauhallisella äänellä.

Toinen puoli vasikoista hoidettiin mahdollisimman vähäisin ihmiskontaktein: niille ei puhuttu, eikä niitä kosketeltu.

Vasikat saivat kaksi kertaa päivässä maitojuomaa tuttiämpäreistä. Heinää, ohra-kauraseosta sekä vettä oli vapaasti tarjolla. Vasikoiden terveys tarkastettiin päivittäin ruokinnan yhteydessä ja niitä hoidettiin aina tarvittaessa. Kokeeseen osallistui neljä karjanhoitajaa. Koetilaan ei päästetty muita henkilöitä.

Vasikan käyttäytymistä testattiin erilaisissa tilanteissa

Kotikarsinassa tarkkailtiin, miten vasikka suhtautuu karsinaan astuvaan vieraaseen henkilöön. Toinen vieras henkilö yritti koskettaa vasikan otsaa karsinan ulkopuolelta juoton aikana. Lisäksi tarkkailtiin vasikan käyttäytymistä ja sydämen sykettä uudessa tilassa, sekä tuntemattoman vasikan että vieraan ihmisen kanssa. Myös se kiinnosti, miten nopeasti vasikka seurasi hoitajaa kujassa.

Vasikka sai myös valita Y:n muotoisessa kujanteessa, lähestyisikö vierasta vasikkaa, tuntematonta ihmistä vai ei kumpaakaan. Koejakson lopuksi tarkkailtiin, miten vasikka käyttäytyy, kun sitä siirretään kuljetusautoon, kuljetuksen aikana sekä takaisin kotikarsinaan siirrossa. Lisäksi lastauksen ja kuljetuksen aikana mitattiin vasikan sydämen sykettä ja plasman kortisolitasoa.

Vaikuttko karsinatoveri ja rapsutus?

Ne vasikat, joita kasvatettiin yksilökarsinoissa, lähestyivät kotikarsinaan astuvaa vierasta ihmistä nopeammin ja useammin kuin parikarsinoissa kasvaneet toverinsa. Eroja ei sen sijaan ollut siinä, miten ne suhtautuivat niitä juottoaikaan lähestyvään tuntemattomaan. Kun tuntematon ihminen yritti koskettaa sellaisten vasikoiden otsaa, joiden luona oli ollut ihminen useammin, ne perääntyivät harvemmin ja, jos perääntyivätkin, palasivat kosketuksen jälkeen nopeammin takaisin tuttiämpärille.

Yksilökarsinassa kasvaneet vasikat liikkuivat enemmän, kun ne pääsivät kotikarsinaansa suurempaan uuteen tilaan, kuin parikarsinassa olleet vasikat. Enemmän hoitajan huomiota saaneet vasikat olivat puolestaan useammin ja pitempään kosketuksissa vieraaseen ihmiseen.

Yksilökarsinoiden vasikat seurasivat karjanhoitajaa parikarsinoiden vasikoita nopeammin testikujan keskelle ja sen päähän saakka. Samassa testissä enemmän huomiota saaneet vasikat olivat useammin kosketuksissa karjanhoitajaan. Niiltä vasikoilta, joilla oli vähän kontakteja ihmisen kanssa ja jotka kasvoivat parikarsinassa, kului eniten aikaa kulkea testikujan päähän lähelle karjanhoitajaa. Karsinatyyppi vaikutti paljon vasikan käyttäytymiseen valintatilanteessa. Yksilökarsinan vasikat olivat huomattavasti kiinnostuneempia tuntemattomasta ihmisestä kuin parikarsinan vasikat. Parikarsinan vasikat pitivät

puolestaan selvästi parempana vaihtoehtona pysyä lähellä vierasta vasikkaa ja vältellä tuntematonta ihmistä. Parikarsinan vasikoiden lastaaminen kuljetusautoon kesti kauemmin kuin yksilökarsinan vasikoiden. Lastaajien piti myös työntää niitä useammin eteenpäin. Lastauksen aikana ihmiseen tottuneiden vasikoiden syke oli merkittävästi matalampi. Sama ilmiö havaittiin myös takaisin kotikarsinaan siirron aikana. Parikarsinan vasikoiden sykkeet olivat puolestaan kuljetuksen aikana yksilökarsinan vasikoiden sykkeitä matalammat. Vasikoiden plasman kortisolipitoisuuksissa ei sen sijaan ollut eroja.

Hoitajan merkitys on suuri

Hoitaja vaikuttaa vasikoiden käyttäytymiseen ja käsiteltävyyteen. Niinpä ihmisiin tottuneet ja myönteistä käsittelyä saaneet vasikat pitävät tuntematontakin ihmistä tutustumisen arvoisena. Ryhmässä kasvatettaville vasikoille positiivinen ihmiskontakti on erityisen tärkeää. Tämän vuoksi ryhmäkarsinassa vasikoita pitäisi käsitellä riittävästi, jotta niistä kasvaisi ihmistä pelkäämättömiä ja täysikasvuisenakin helposti käsiteltäviä eläimiä.

Vasikoita rapsuttaessaan ja niille jutellessaan hoitaja oppii myös tuntemaan eläimet yksilöinä. Tällöin sekä eläinten käsiteltävyys että hoitajien työturvallisuus paranevat. Karjakoot kasvavat, jolloin karjanhoitajalla on käytettävissään vähemmän aikaa eläintä kohti. Tällöin ikävien käsittelyjen, esimerkiksi nupoutus ja korvamerkintä, osuus koko hoitajan ja eläimen välisestä kanssakäymisestä kasvaa. Kuitenkin työn sujuvuuden ja turvallisuuden vuoksi tavoitteena on kasvattaa helposti käsiteltäviä, rauhallisia eläimiä. Siksi olisi tärkeää selvittää, minkä ikäiselle vasikalle myönteinen käsittely on tehokkainta, ja kestäkö vasikkana luotu hyvä hoitajan ja eläimen välinen suhde naudan aikuisuuteen saakka.

*Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 4/2000: 4
sähköposti satu.raussi@mtt.fi
puhelin (09) 2242 5253.*